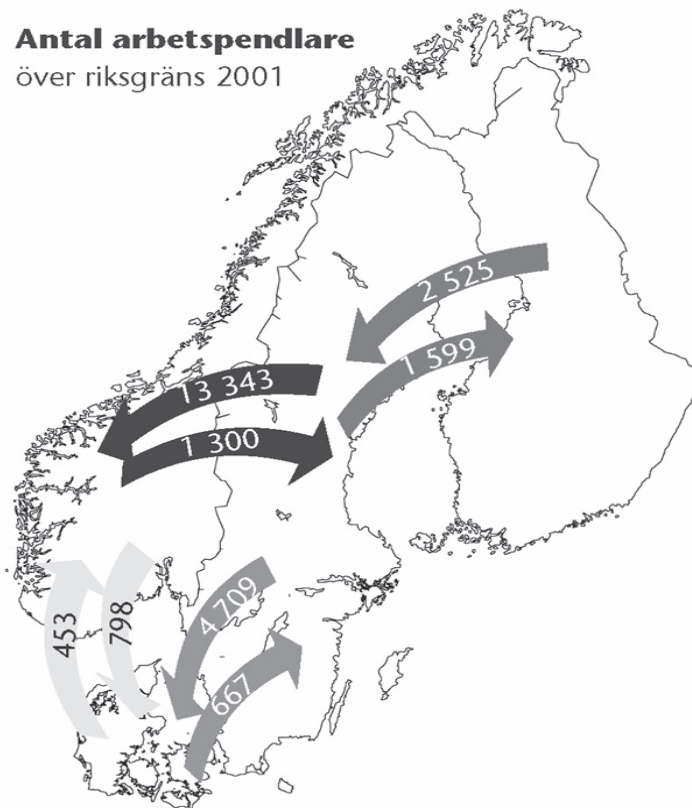

Nordisk pendlingskarta 2001

Carl-Gunnar Hanaeus²¹

Nordisk pendlingskarta 2001

Antal arbetspendlare
över riksgräns 2001

Mer än 55 600 personer boende i Sverige hade löneinkomst i ett annat nordiskt grannland under år 2001. Av dessa klassificerades 25 400 som sysselsatta i det andra landet och betecknades därför som arbetspendlare över riksgräns. Denna pendling har relativt liten betydelse för landet som helhet,

²¹ Författaren är utredare vid enheten för företags- och registerbaserad sysselsättningsstatistik vid SCB. Förfrågningar kan ställas direkt till författaren via e-post med adress fornamn.efternamn@scb.se.

men för ett antal gränskommuner påverkas sysselsättningen i hög grad. På kartan ovan redovisas strömmarna av arbetspendlare mellan länderna.

Den norska arbetsmarknaden var den mest attraktiva. Drygt 50 procent av den totala arbetspendlingen mellan de nordiska länderna gick till Norge, drygt 20 procent till Danmark, knappt 20 procent till Sverige och 6 procent gick till Finland. Arbetsmarknaden i Sverige var framför allt intressant för finländarna medan både Norge och Danmark var betydligt mer intressant för svenskar än vad Sverige var för norrmän och danskar.

Bakgrund

Sedan mer än femtio år har det funnits ambitioner inom det nordiska samarbetet att utveckla förutsättningar för en väl fungerande och integrerad nordisk arbetsmarknad. De statistiska redovisningar med nordiskt perspektiv som hittills presenterats har i huvudsak byggts på enkäter eller skattningar utifrån befintliga nationella data. Med projektet Nordisk pendlingskarta (NPK) har fyra nordiska statistikmyndigheter gemensamt fått möjlighet att framställa unika material. Arbetet har utförts på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Syftet har varit att beskriva den gränsöverskridande arbetsmarknaden under 2001. Genom att bearbetningarna gjorts på totalräknade register är det möjligt att redovisa statistik på såväl nationell som regional och kommunal nivå. Därmed kan även rörligheten inom de nordiska gränsregionerna beskrivas.

Rörligheten mellan nationella arbetsmarknader kan rapporteras utifrån olika betraktelsesätt, exempelvis genom redovisning av:

- summerade löneinkomster
- antalet löneinkomsttagare
- antal förvärvsarbetande som arbetspendlar över riksgräns
- antal studerande som läser i annat land
- antal flyttare mellan länderna

Projektet Nordisk pendlingskarta beskriver antalet personer med löneinkomster från ett nordiskt grannland och hur många av dessa som har klassificerats som arbetspendlare över riksgräns. Utbytet av data har även möjliggjort beräkningar av lönesummorna för de aktuella grupperna. Dessutom har materialen kompletterats med uppgifter om personernas kön, ålder, utbildningsnivå samt näringsgren för det arbetsställe där arbetet bedrivits.

Definitioner och förklaringar:

Inkomsttagare i undersökningen utgörs av personer som har fått löneutbetalningar under 2001 från en arbetsgivare i grannlandet. Redovisningen omfattar inte personer som arbetar i hemlandets företag och även får sin lön därifrån, även om denne tjänstgör i ett grannland. Egna företagare som utför arbete i grannlandet för sin egen firma ingår inte heller i redovisningen.

Arbetspendlare över riksgrens är de ovan definierade inkomsttagare som haft sitt huvudsakliga lönearbete i grannlandet under ett visst år under november månad. Undantaget är Finland, där mätmånaden är december. Personens eventuella löneinkomst i hemlandet för det aktuella kalenderåret får således inte överstiga den i arbetslandet.

Sverige dominerar gränspendlingen i Norden

Av totalt 25 400 arbetspendlare över riksgrens i Norden var 19 700 utpendlare från Sverige. Sverige är befolkningsmässigt störst och det enda landet som har en nära geografisk anknytning till övriga tre länder. Dessutom ligger Köpenhamns och Oslos huvudstadsområden nära gränsen mot Sverige. Det påverkar pendlingens storlek och riktning, eftersom arbetsmarknader med stort utbud av arbeten drar till sig arbetskraft. Även högre lönenivåerna kan locka till gränspendling. Svackor i efterfrågan på arbetskraft i Sverige inom byggbranschen, kan också ha lockat många att söka arbete i Norge, där byggmarknaden samtidigt varit het.

Tabell 16
Antalet löneinkomsttagare och arbetspendlare, år 2001

Bostadsland	Arbetsland	Antal inkomstagare	Andel i %	Därav arbetspendlare	Andel i %
Danmark	Norge	1 426	2,6	453	1,8
	Sverige	1 712	3,1	667	2,6
	Summa	3 138	5,6	1 120	4,4
Norge	Danmark	2 275	4,1	798	3,1
	Sverige	4 291	7,7	1 300	5,1
	Summa	6 566	11,8	2 098	8,3
Finland	Sverige	6 335	11,4	2 525	9,9
	Summa	6 335	11,4	2 525	9,9
Sverige	Danmark	7 082	12,7	4 709	18,5
	Finland	4 206	7,6	1 599	6,3
	Norge	28 285	50,9	13 343	52,5
	Summa	39 573	71,2	19 651	77,4
Totalt		55 612	100,0	25 394	100,0

Regionala mönster i gränspendlingen

Tillsammans med huvudstadsregionerna i respektive land är det några stora gränsregioner som dominerar arbetsströmmarna över riksgrens. Vid sidan av dessa huvudströmmar finns ett mycket stort antal små arbetsströmmar, som berör alla delar av respektive land. Det är därför fel att se arbetspendling som enbart en företeelse inom ett begränsat avstånd från en riksgrens. Det bör betonas att även om en pendlingsström är relativt blygsam i absoluta tal, så kan den ha stor betydelse för enskilda kommuner. Särskilt gäller detta glest bebodda gränsregioner. I exempelvis Eda arbetade 14 procent av kommunens förvärvsarbetande befolkning i Norge.

I relation till det totala antalet förvärvsarbetande i Sverige är andelen arbetspendlare över riksgrens inte särskilt stor, ca 0,3 procent. Alla kommuner i Sverige med något enstaka undantag hade invånare som arbetspendlade till Danmark, Norge eller Finland. I den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken, RAMS, redovisas traditionellt sysselsättningen för personer som både arbetar och är folkbokförda i Sverige. Därför är uppgifter om den totala sysselsättningen för invånarna i några kommuner kraftigt underskattad. I tabell 17 framgår effekterna på sysselsättningen för de kommuner med störst andel arbetspendling över riksgrens. Om man i den officiella statistiken, RAMS, skulle inkludera arbetspendlare över riksgrens så skulle antalet förvärvsarbetande i Eda stiga med 522 personer, från

3 224 till 3 746 personer. De antalsmässigt största pendlingsströmmarna från Sverige utgick, enligt samma tabell, från Malmö, Göteborg, Stockholm och Helsingborg. Femton kommuner står för drygt hälften av all arbetspendling från Sverige.

Tabell 17
Antal förvärvsarbetande invånare i svenska kommuner med högst andel eller högst antal arbetspendlare till övriga Norden. År 2001

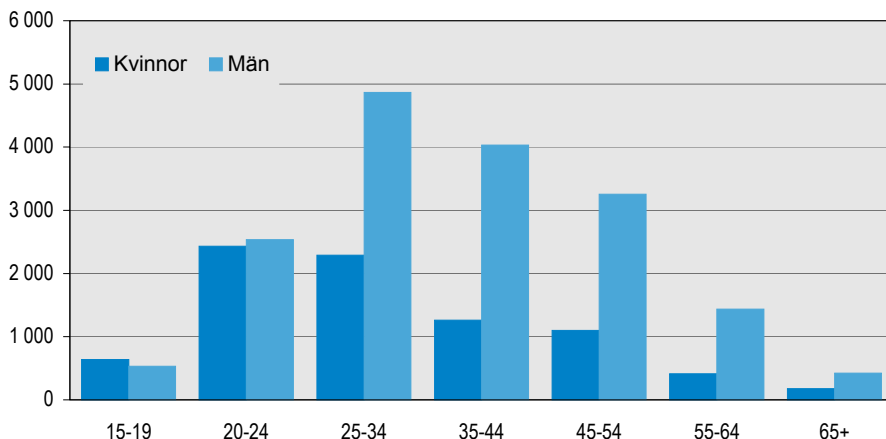
Bostads- kommun	Antal förvärvsarbetande bosatta i Sverige		Andel bosatta i Sverige med förvärvsarbete i övriga Norden i %	
	Summa	Därav i		
		Stockholm enligt RAMS	Övriga Norden enligt NPK	
Högst andel				
Eda	3 746	3 224	522	13,9
Årjäng	4 432	3 941	491	11,1
Haparanda	3 669	3 307	362	9,9
Strömstad	5 338	4 813	525	9,8
Torsby	5 647	5 354	293	5,2
Dals-Ed	2 220	2 107	113	5,1
Högst antal				
Malmö	106 269	104 292	1 977	1,9
Göteborg	215 613	214 667	946	0,4
Stockholm	375 791	375 123	668	0,2
Helsingborg	51 501	50 794	707	1,4
Strömstad	5 338	4 813	525	9,8
Eda	3 746	3 224	522	13,9

Män, kvinnor och ålder

Drygt två tredjedelar av samtliga pendlare över riksgrens i Norden utgjordes av män. Männens dominans gällde de två största pendlingsströmmarna, den mellan Sverige och Norge samt den mellan Sverige och Danmark. Skillnaderna mellan könen var i övrigt relativt liten. I samtliga strömmar var det dock fler män än kvinnor som pendlade över riksgränsen.

Den dominans av unga personer som är vanlig vid rörlighet på arbetsmarknaden, t.ex. i samband med flyttningar, jobbyten och inrikes pendling var inte lika påtaglig för pendling över riksgrens (se figur 18). För männens del ligger tyngdpunkten på något äldre åldersgrupper jämfört med kvinnorna. Bland gränspendlare under 25 år var det lika vanligt bland kvinnor som bland män att pendla över riksgrens.

Figur 18
Nordiska pendlare över riksgrens efter kön och ålder år 2001

Gränspendling kan jämföras med långpendling inom ett land. Båda formerna av pendling karaktäriseras av att den är något man väljer som ett alternativ till flyttning. Valet att pendla görs ofta då man har bildat familj och rotat sig på en ort och därför inte gärna vill flytta när ett attraktivt arbete uppenbarar sig långt från hemorten. Denna situation uppstår oftare i åldrarna över 25 år.

Att de yngre kvinnorna pendlar i samma omfattning som de yngre männen kan ha ett samband med att varken män eller kvinnor kommit in i de familjeroller som brukar påverka pendlingsmönstret. De yngsta pendlar dessutom oftare mellan närliggande gränskommuner och för kortare pendling är skillnaderna mellan könen mindre. Ytterligare jämförelser mellan de olika pendlingsströmmarna visar att de unga gränspendlarna var särskilt vanliga bland dem som pendlade mellan Sverige och Norge i båda riktningarna samt bland svenskar som arbetade i Finland.

Ett mycket speciellt mönster är det som uppstått när framför allt danskar och norrmän flyttar till Sverige för att fortsätta att arbeta kvar i sitt "gamla" land. Sådana beslut har främst att göra med ekonomiska överväganden som också blir mer aktuella efter det att man bildat familj. Det är med andra ord ofta lönsamt att bo i Sverige med låga boendekostnader och arbeta i Danmark eller Norge med högre löneläge.

Lönesummor

Lönesumman, dvs. summan av alla löneinkomster från jobb där löneinkomsttagaren arbetade i annat nordiskt land under 2001, var ca 8 miljarder

SEK. Lönesumman för den grupp av löneinkomsttagarna som hade sitt huvudsakliga jobb i annat nordiskt land, dvs. arbetspendlare över riksgräns, uppgick till nästan 6 miljarder SEK.

Vi har tidigare sett att ca 71 procent av inkomsttagarna är svenskar och att de svenska arbetspendlarna står för drygt 77 procent av den nordiska arbetspendlingen. När det gäller lönesummor är den svenska andelen nästan 79 procent av den samlade lönesumman och de svenska pendlarna över riksgräns står för 4,8 miljarder SEK eller 81 procent av arbetspendlarnas löneinkomster som intjänats i ett nordiskt grannland. Svenska pendlare över riksgräns hade således en större genomsnittlig andel av inkomstsumman än arbetspendlare från de andra tre länderna. Dock verkar det inte som om svenskarna jobbat i branscher med högre lönenivåer eller haft högre utbildningsnivåer totalt sett. Drygt 43 procent av svenskarna jobbade inom handel, hotell, transporter m.m., vilka inte tillhör höglönebranscherna. För exempelvis den största pendlingsströmmen, den mellan Sverige och Norge, var andelen med eftergymnasial utbildning relativt sett liten. Däremot torde den högre lönenivån i Sveriges grannländer innebära att utpendlarna från Sverige har en fastare anknytning till sina arbeten och i större utsträckning helårsjobb, vilket leder till relativt höga löneinkomster.

Den totala svenska lönesumman uppgick till 918 miljarder kronor under 2001. Den omfattar löneinkomsterna som intjänats av personer som arbetade på svenska arbetsställen det året. För mindre gränskommuner kan invånarnas löneinkomster från grannlandet ha en stor betydelse. I exempelvis de svenska kommunerna Strömstad, Eda och Årjäng, som gränsar till Norge, kom mellan 16 och 20 procent av de totala löneinkomsterna från jobb i Norge.

Tabell 18
Andel löneinkomster från Norge år 2001. Tusental SEK

Boende i Sverige	Löneinkomster i Sverige	Löneinkomster i Norge	Andel löneinkomster från Norge
Strömstad	868 136	178 509	17,1
Eda	589 394	142 379	19,5
Årjäng	703 181	139 610	16,6

Inkomstbeskattningen sker i arbetslandet

De svenska arbetspendlarnas löneinkomster i de andra nordiska länderna var, som tidigare nämnts, drygt 4,8 miljarder kronor. Stora andelar av dessa inkomster ingår inte i statistiken över de totala löneinkomsterna i Sverige. Beskattningen av inkomsterna sker dessutom huvudsakligen i arbetslandet enligt mellanstatliga avtal.